

NMK

Albert Serra

**Un brindis
per Sant Martirià**

H&O

Primera edició: març de 2023

© Dels textos: Albert Serra, 2023

© D'aquesta edició:

H&O Editors

C/ Milà i Fontanals, 19, 2n

08012 Barcelona

Imatge de la coberta: Óscar Fernández Orengo

Disseny de la col·lecció: Silvio García Aguirre

Disseny i maquetació de l'interior: Carolina Hernández Terrazas

© Del cartell de la pàgina 93: Comissió Tàpies, VEGAP,

Barcelona, 2023

Correcció: M. Mercè Riu

Impressió: Pagès

ISBN: 978-84-126262-5-4

Dipòsit legal: B 5636-2023

Tots els drets reservats. Es prohibeix la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment i el lloguer o préstec públic sense l'autorització per escrit dels titulars del *copyright*, llevat de les excepcions previstes per la llei.

*A tota la gent de Banyoles que m'ha influenciat,
sense els quals no seria qui soc, en especial aquells
que ja no hi són: LL. C. i F. B.*

*A tots aquells, de Banyoles o no, que s'han creuat
en el meu camí artístic i han entès el que volia fer*

«Jo ho he començat, jo ho he acabat.»
CELSE COSTA (1928 - 2009), empresari banyolí

No sé si és apropiat que jo faci aquest pregó. M'ho preguntava quan m'ho van demanar, i al final vaig haver de buscar les raons perquè fos de veritat pertinent. Se'm van acudir dues bones raons. Ara mateix estic fent una cosa que és un pregó de les festes de Banyoles i això són dues paraules: *festes* i *Banyoles*. Doncs faré un pregó que parlarà d'aquestes dues coses perquè tant un element, *Banyoles*, com l'altre, *festes*, han sigut molt i molt importants a la meva vida. Diria que han sigut els dos elements més decisius i ho continuen essent, malgrat tot, fins avui.

No crec que hi hagi ningú en la pràctica contemporània del cinema, almenys en el nivell en el qual jo em moc —és a dir, de gent que gaudeix d'un cert reconeixement internacional per part de la crítica—, per a qui

l'element lúdic hagi tingut una rellevància tan i tan gran. Sempre, en totes les meves pel·lícules, des de l'inici. Per a mi, i penso que també per a tot el meu entorn, això ha estat completament fonamental. Si no es feien les coses per divertir-se, si no hi havia aquest ingredient de festa i fraternitat, res no tenia cap sentit. Per tenir una vida normal i corrent, una vida, diguéssim, en què no hi hagués cap element subversiu, encara que aquesta paraula pugui sonar una mica presumptuosa, si no hi havia cap element lúdic, la vida es podia convertir en una cosa simplement avorrida i sense interès. Aquesta concepció vital va lligada i té el seu origen en tota una gent de Banyoles que em va influenciar i de la qual us parlaré una mica.

Vaig decidir ser director de cinema precisament per perpetuar el concepte *festa* i el concepte *lúdic*. De cap manera volia que aquests ideals quedessin limitats als dies de les festes normals de cada poble, com les de Sant Martirià, o, fins i tot, als aniversaris, que són l'equivalent de les festes de poble per a la persona individual. Calia que això s'eixamplés i s'allargués i que, de fet,

formés part de la vida els tres-cents seixanta-cinc dies de l'any. Per això vaig tenir col·laboracions i influències molt importants sense les quals probablement aquesta *agenda* no es podria haver dut a terme perquè el cinema és un art amb una lògica de treball col·lectiva. Quan un pren consciència que la vida només té sentit si es desenvolupa així, de manera natural, aquest ideal s'acaba convertint quasi en un programa polític, en un programa de vida, i si, a més a més, aquest ideal es pot combinar amb l'art, i si anant més enllà encara, un en pot fer una manera de viure o de guanyar-se la vida, doncs encara millor.

El concepte *Banyoles* va ser molt important al principi. Evidentment, perquè soc de Banyoles, oi? Aquesta és una pregunta que m'he fet moltes vegades i que és de difícil resposta, probablement us l'heu fet també vosaltres: hauria sigut diferent, hauria sigut també possible el que jo he sigut o el que jo he fet en un altre lloc? Fins a quin punt aquesta situació concreta, d'aquesta ciutat concreta, amb aquesta gent concreta, ho ha determinat? En quin grau tots

aquests factors han influït en el destí d'aquesta persona? O, al contrari, la força individual hauria estat suficient perquè es desenvolupés de manera similar amb unes altres influències, en un altre lloc? Quin grau, quin percentatge de força té l'ambient i quin percentatge té un mateix és un gran dilema de la vida i, de fet, es debat sempre en termes de dialèctica entre genètica i cultura. Obro un parèntesi per dir que jo em decanto sempre per afavorir la importància de la cultura, que és una elecció, i, per tant, un signe de civilització; i, en tot cas, l'element genètic el redueixo a un aspecte molt concret de la personalitat, que és el caràcter, sense el qual, és cert, no es pot fer res ambiciós, perquè només el caràcter ens permet de superar la por al fracàs quan volem endinsar-nos en camins no transitats abans; i encara dins del que configura el caràcter, una part específica d'aquest que és la *resolució*. No he oblidat mai, des que la vaig llegir per primera vegada, la citació extraordinària del Cardenal de Retz, en què encara fa una distinció més subtil, entre *valentia* i *resolució*, amb una fórmula magistral:

*Monsieur le Comte avait toute la hardiesse de cœur que l'on appelle communément vaillance, au plus haut point qu'un homme la puisse avoir; et il n'avait pas, même dans le degré le plus commun, la hardiesse de l'esprit, qui est ce que l'on nomme résolution. La première est ordinaire et même vulgaire; la seconde est même plus rare que l'on ne se le peut imaginer: elle est toutefois encore plus nécessaire que l'autre pour les grandes actions.**

Que no us sembli una paradoxa: es necessita resolució per perpetuar la festa. Com tampoc no és cap paradoxa, com vaig mostrar al meu film *Liberté*, voler imposar el llibertinatge a la força per mitjà de la violència necessària.

El concepte *Banyoles* evidentment va lligat a un altre tema molt important. Molts de vosaltres, segur que també els que esteu aquí amb mi, heu hagut de desenvolupar la vostra

* 'El senyor comte tenia tot l'atreviment que habitualment s'anomena valentia en el grau més alt que el pot tenir un home; i no tenia, ni tan sols en el grau més comú, la gosadia que s'anomena resolució. El primer és normal i fins i tot vulgar; la segona és més rara del que es pot imaginar: és, però, encara més necessària que l'altre per a les grans accions.' Cardinal de Retz, *Mémoires*. Le livre de poche, 2003, París.

carrera professional, o heu hagut de viure per motius personals, o pel que sigui, en ciutats grans. I aquí es produeix una altra tensió interessant i divertida: quins són els avantatges, quins són els inconvenients, què aporta una ciutat petita —de la mida de Banyoles, per exemple, que jo considero que és bastant ideal—, comparat amb els avantatges que aporta la ciutat gran? El magma i la indefinició de la ciutat gran: a partir de la Revolució Industrial sobretot, al segle XVIII, o quan es comencen a crear els grans nuclis urbans, una mica més tard, aquest és un tema, un dilema, un debat, un motiu de pensament que interessa i afecta molts de filòsofs, molts d'artistes, molts de creadors, per saber si efectivament ells s'han de traslladar i s'han d'anar a guanyar la vida en una ciutat gran. I es pregunten com això afectarà el seu pensament, com això afectarà la seva vida i, si ja tenen una mica més d'ambició de pensament, com això està afectant ja en aquell moment la vida de la comunitat en general. Hi ha moltes teories, però evidentment el sentit comú ens porta a pensar a tots que, potser,

en allò de més essencial en la vida d'una persona, que podríem considerar que són els anys de formació, una ciutat petita pot ser molt més beneficiosa. El cor de la gran ciutat és caòtic i el seu fonament psicològic és la intensificació de la vida nerviosa, la successió ràpida, ininterrompuda, d'impressions externes i internes que són difícilment gestionables per una persona, per un individu. Això pot portar a la confusió, pot portar fins i tot al tedi, per pura incapacitat d'assimilació d'aquestes impressions intermitents, agudes i fugaces, ben descrites per Walter Benjamin i Georg Simmel. Aquest tedi és molt més freqüent, malgrat el que creu la majoria de la gent, i malgrat que pugui semblar aparentment una altra paradoxa, aquest tedi és molt més habitual en els esperits dels habitants de les grans ciutats que no pas en els dels pobles petits. Teòricament, a les grans ciutats s'han inventat totes les distraccions possibles, precisament per mitigar aquest efecte, el de l'aparició del tedi, i, no obstant això, el tedi, d'una manera desconcertant, s'incrementa. Una mica com els succeeix als drogoaddictes: els van donant

una dosi cada cop més gran de droga i l'efecte cada cop és inferior. A la ciutat passa una mica això i neix aquest famós tedi o *spleen*, que es va definir al segle XIX, i el cas és que, en l'àmbit creatiu, molta gent pensa que aquestes no són unes condicions ideals. Per organitzar tot aquest tedi, per organitzar tota aquesta confusió de les grans ciutats, evidentment s'ha inventat una cosa que és la *raó* i a través d'ella s'ha buscat la manera de transformar la confusió tediosa en quelcom suportable.

A la gran ciutat, la majoria de les relacions es transformen així en unes relacions més aviat intel·lectuals, és a dir, marcades bàsicament per l'interès. Les persones es transformen, es tornen indiferenciades i se les valora només per la seva prestació objectiva. Això no és així en els pobles, precisament perquè, en no existir aquesta acumulació de vida nerviosa, no és necessari haver-la de gestionar: no t'has de protegir de res i les relacions personals poden ser d'ordre emocional. I jo crec que aquesta és la gran diferència, aquestes relacions intel·lectuals basades en l'interès contraposades a les relacions

emocionals basades probablement en pulsions més irracionals, més essencials, més instintives, més sobiranes, que són pròpiament les formes de relació en els pobles. I no són relacions emocionals imposades, tampoc no cal mitificar ni imposar aquesta forma de relació. Un poble no és una família, no és una fraternitat, diguem, absoluta, ni donada... ni que necessàriament s'ha de donar. És més o menys una comunitat on la gent tria de viure-hi, però, ja ho dic, amb unes emocions, amb unes relacions emocionals gestionables i, d'alguna manera, més profundes que a la gran ciutat. A partir d'aquí, jo penso que això crea una certa fortalesa perquè, inevitablement, privilegia la individualitat de les persones, el seu instint, la personalitat pròpia; tot allò que la ciutat exclou, al poble s'accepta i genera una forma vital, crec que pulsional, molt més intensa i que a la llarga, si això es produeix en els anys de formació, genera una fortalesa molt més gran.

A la meua vida he conegut molta gent, i és cert que no he trobat mai gairebé ningú, o puc afirmar que directament ningú, que hagués

nascut en una gran ciutat i que m'impresionés; les persones rellevants amb les quals m'he creuat són originàries d'àrees que no són la gran ciutat; i és a partir d'aquesta meva experiència i de la meva intuïció que estic convençut que totes les persones realment fortes i dures no venen mai d'un entorn urbà ni d'una gran ciutat, on és molt més difícil arribar a una formació i a una fortalesa certes, pels motius que acabo d'explicar.

La ciutat t'imposa una mena de precisió, si no, no funcionaria. Es posa moltes vegades el mateix exemple: si els rellotges no estiguessin sincronitzats, en qualsevol ciutat es crearia un caos que duraria molt de temps; deixes de sincronitzar rellotges durant una hora i el caos que s'esdevindria es perllongaria dies... En un poble això no passa, no estàs sota aquest influx, sota l'imperatiu d'aquesta vida de precisió esquemàtica, podríem dir. El valor de la vida es troba precisament —penso jo, i això m'ho van ensenyar, amb el seu exemple, tota la gent que em va influenciar i que vaig conèixer a Banyoles— en la singularitat, en la peculiaritat, que